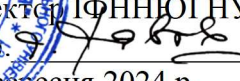

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІФННЮІ НУ «ОЮА»
проф. Роман САВЧУК
«2» вересня 2024 р.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**Поліграф та психофізіологічна діагностика особистості
ВК8**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти	бакалавр
галузь знань	08 Право
спеціальність	081 Право
освітня програма	Право

Розробники програми: к.ю.н., доц. Юрчишин Віталій Дмитрович

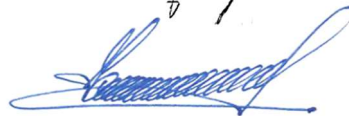
Затверджено на засіданні кафедри кримінального процесу та криміналістики (протокол № 1 від 30.08.2024 р.)

В.о.завідувача кафедри кримінального процесу
та криміналістики

Віталій ЮРЧИШИН

Начальник навчального відділу

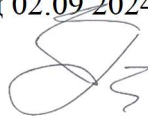
Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми

Роман САВЧУК

Науково-методична рада (протокол № 1 від 02.09 2024 р.)
Голова науково-методичної
ради

Олег БЕЗНОСЮК

Заступник директора

Олег БЕЗНОСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація

Навчальна дисципліна «Поліграф та психофізіологічна діагностика особистості» призначена для студентів, що навчаються за освітнім рівнем «бакалавр».

Дисципліна «Поліграф та психофізіологічна діагностика особистості» відноситься до циклу професійної та практичної підготовки навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр у Івано-Франківському навчально-науковому юридичному інституті Національного університету «Одеська юридична академія» у галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Одним із завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і його судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. У цій ситуації особливо актуальним є дослідження та впровадження сучасних досягнень науки та техніки, які допомогли б швидко та ефективно проводити розслідування кримінальних правопорушень. Одним із таких досягнень науково-технічного процесу, яке може раціоналізувати процес розслідування кримінальних правопорушень, є поліграф.

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Поліграф та психофізіологічна діагностика особистості» є формування у здобувачів освіти розуміння сутності та принципів обробки інформації у центральній системі людини, функціонування нейронних механізмів сенсорних процесів, рухів, пам'яті, навчання, функціональних станів і емоцій, мовлення, мислення, їх співвідношення із зовнішніми адаптерами та розуміння існуючих психофізіологічних досліджень особистості.

Мета дисципліни обумовлює необхідність постановки та вирішення наступних основних завдань: а) з'ясування сучасних концепцій щодо основних положень застосування поліграфа; б) формування у здобувачів вміння правильно розуміти (тлумачити) та застосовувати норми доказового права з урахування знань про поліграф; в) критично аналізувати чинне законодавство, виявляти його прогалини та формулювати пропозиції щодо застосування поліграфа.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Історія виникнення та розвитку інструментальної детекції брехні. Психофізіологічні основи застосування поліграфа.

Методи виявлення брехнів древності. Передумови виникнення поліграфу. Розвиток інструментальної детекції брехні в США. Основи фізіології людини. Психічні явища, що виникають в процесі брехні. Основні поняття. Сутність поліграфної перевірки.

Тема 2: Принцип роботи поліграфа.

Кардіоканал. Пневмоканал. Грудне та діафрагмальне дихання. Канал електродермальної активності (шкірно-гальванічної реакції). Поняття тремора. Канал рухомої активності. Характеристики технічних засобів, при проведенні перевірок.

Тема 3: Організаційно-методичні аспекти проведення поліграфного тестування. Етапи поліграфної перевірки.

Підготовчий етап. Приміщення. Передтестова бесіда. Тестування та його види. Аналіз отриманих даних, поліграм. Післятестова бесіда.

Тема 4: Запитання, що використовуються при проведенні поліграфного обстеження. Методики проведення поліграфних перевірок, їх порівняльні характеристики.

Види запитань, що використовуються в поліграфології. Вимоги до перевірки. Стимуляційні тести. Методика перевірочних та нейтральних запитань. Методика контрольних запитань. Методика виявлення прихованої інформації.

Тема 5: Способи аналізу поліграм.

Якісна система оцінювання поліграм. Бальна система оцінювання поліграм. Основні принципи формування висновку.

Тема 6: Особливості застосування поліграфу під час розслідувань та в кадрових перевірках.

Проведення поліграфних перевірок в ході службових розслідувань. Проведення поліграфних перевірок в ході розслідування злочинів. Відбір кандидатів на посаду. Перевірка персоналу, що працює.

Тема 7: Протидія поліграфу. Юридичні та етичні аспекти детекції брехні.

Класифікація та ознаки протидії на кожному із каналів поліграфа. Способи нейтралізації протидії поліграфній перевірці. Правові основи проведення поліграфної перевірки. Етичні питання детекції брехні.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Барко В.І., Ірхін Ю.Б., Морозова Т.Р. Никифорчук Д.Й. Психологічне супроводження оперативнорозшукової діяльності в органах внутрішніх справ. Навчальний посібник. К.: Київський нац. ун.внутр. справ, ДП «Друкарня МВС України», 2007 р.92с.
2. Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі до правоохоронних органів України [Текст]: метод.посіб./ Мотляк О.І., Корж Є.М., Куценко Д.В. К.: Освіта України, 2019.144с.
3. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
4. Луценко О. Л. Психофізіологія: прикладні аспекти: навчально-методичний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 55 с.
5. Основи поліграфології [Текст]: лекц. курс / Мотлях О.І. К. : Нац. академ. внутр. справ Освіта України, 2019. 46 с.
6. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України [Текст] : метод. рек. / Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
7. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
8. Деркач Л.М., Спіріна І.Д., Татарінов В.І.,Пеньков С.В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфу та організація моніторингу якості їх проведення: метод. рекомендації. Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 48 с.
9. Мотлях О.І., Куценко Д.В., Яремчук Р.А. Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 65 с.
10. Проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфу: нормативно-правове забезпечення застосування поліграфа та психофізіологічних досліджень; організація та проведення психофізіологічного дослідження персоналу МОУ та ЗСУ; психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа при здійсненні службових розслідувань стосовно військовослужбовців / Під заг. ред. М.М. Клименко. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 476 с.
11. Стешин Б.В. Правові підстави використання поліграфу в Україні: матеріали III Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 363-365.
12. Шаповалов В.О., Алексеева-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Алексеев О.О.Технологія застосування методик RI, ROT та CIT в полі графологічних дослідженнях: метод.рек. Київ, Нац.акад.внутр.справ, 2020. 136 с.

Нормативні акти:

1. Закон України «Про судову експертизу»: зі змінами і доповненнями. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 21. ст.208.

2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

3. Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2004 р. № 842 [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1373-04>

4. Інструкція про порядок призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 8.01.1998 р. № 53/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/print1360924232814159>

5. Інструкція про порядок проведення атестації судового експерта експертно-кваліфікаційними комісіями Міністерства юстиції України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 22.12.95 р. N 32/5[Електронний ресурс] . Режим доступу до документу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0473-95>

6. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 09.08.2005 р. № 86/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0882-05/print1365155404921703>

4.2. Допоміжна література:

1. Алексеев О.О. Метод «Піку напруженості» в сучасній практиці поліграфолога. Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика: журнал/ГО «Колегія поліграфологів України»; ред.колегія: В.О.Шаповалов (гол.ред.)[та ін.]. К.:ГО «Колегія поліграфологів України», 2019. Вип.2. С. 113-120

2. Алексеев О.О. Тест на приховану інформацію (СІТ). Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика: журнал. ГО «Колегія поліграфологів України»; ред.колегія: В.О.Шаповалов (гол.ред.)[та ін.]. К.:ГО «Колегія поліграфологів України», 2018. Вип.1. С. 103-110

3. Алексеев О.О., Кузьменко М.Д. Напрямки застосування поліграфа в силових відомствах США: психолого-прикладні та нормативно-правові аспекти кадрової безпеки. Вісник ОНУ ім. І.І.Мечнікова. Психологія. 2017. Том 22.Випуск 3 (45). С.51-61

4. Білоус І. В. Можливості використання поліграфа під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи / І. В. Білоус. Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7—8 лист. 2015 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 102—105.

5. Вагіна О.В. Становлення та розвиток поліграфічних досліджень в Україні . Формування нової парадигми оперативно-розшукової діяльності на основі забезпечення економічних інтересів держави: матер. наук.-практ. конф. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2017. С.10-14.

6. Чебикін О.Я., Косьянова О.Ю. Використання поліграфа та методики емоційної зрілості для оцінки схильності до обману: [монографія]/ О.Я. Чебикін, О.Ю. Косьянова. Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2017. 224 с.

7. Черней В. В. Актуальні проблеми впровадження поліграфічних технологій у правоохоронну діяльність. Зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 3–6.

8. Черней В. В. Напрями нормативного врегулювання та тактичного впровадження використання поліграфічних технологій у правоохоронній сфері. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 5—12.

4.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> Бібліотека ім. Вернадського.
2. <https://nlu.org.ua> Парламентська бібліотека.
3. <https://www.naiau.kiev.ua/> Сайт НАВС.
4. <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html> Сайт Офісу Генерального прокурора.
5. <https://mvs.gov.ua/uk> Сайт МВС України.
6. <https://www.npu.gov.ua/> Сайт Національної поліції України.
7. <https://ssu.gov.ua/> Сайт Служби безпеки України.
8. https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/ Сайт Верховного суду.
9. <https://unba.org.ua/> Сайт Національної асоціації адвокатів України.
10. <http://kyivinstitute.com/> Сайт Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія».
11. <https://onua.edu.ua/ua/> Сайт Національного університету «Одеська юридична академія».
12. <https://sluga-narodu.com/beb/> Сайт Бюро економічної безпеки.
13. <https://dbr.gov.ua/> Сайт Державного бюро розслідування.
14. <https://nabu.gov.ua/> Сайт Національного антикорупційного бюро України.
15. <http://www.mon.gov.ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
16. <http://www.president.gov.ua> – сайт Президента України.
17. <http://zakon.rada.gov.ua> – сайт Верховної Ради України.
18. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – сайт Єдиного державного реєстру судових рішень
19. <http://www.echr.coe.int/echr> - сайт Європейського суду з прав людини.

4.4. Міжнародні видання:

1. American Polygraph Association (1997). Manual for Polygraph School Accreditation. Chattanooga, TN: APA National Office.
2. Bittle, J. (2020). Lie Detectors Have Always Been Suspect. AI Has Made the Problem Worse .MIT Technology Review, March,13, 2020.
3. Blackstone, K. (2011). Polygraph, Sex Offenders, and the Court: What Legal Aspects of Verification and Detection of Lies During Polygraph Examination. Brain. Broad research in Artificial Intelligence and Neuroscience, Vol.13 No.1.
4. Boiko-Buzyl,Y.(2021). Psychological Aspects of Lie Detection in Studies Using a Polygraph. Psychological Journal, 7(3), 28-37.
5. Happel, M. (2005) .Neuroscience and the Detection of Deception. Review of Policy Research, 22(5), 667-685.

6. Kotsoglou, K. (2021). *Zombie Forensics: the Use of Polygraph and the Integrity of the Criminal Justice System in England and Wales*. *The International Journal of Evidence and Proof*. 2021, Vol.25(1), 16-35. <https://doi.org/10.1177/136571272098>
7. Lajante, M., Lux, G. (2020). *Perspective: Why Organizational Researchers Should Consider Psychophysiology When Investigating Emotion*. *Front. Psychol*, 23 July 2020.
8. Meissner, C. (2021). *What Works? Systematic Reviews and MetaAnalyses of the Investigative Interviewing Research Literature*. *Applied Cognitive Psychology*, 35,2, 322-328. <https://doi.org/10.1002/acp.3808>, 35,2, 322-328.
9. Raskin, D., Kircher, J. (2014). *Validity of Polygraph Techniques and Decision Methods*. In: D. Raskin, C. Honts and J. Kircher (Eds.), *Credibility Assessment Scientific Research and Applications*. London, Academic Press, 2014, 65-132.
10. Tsekhan D. M. *The Expediency of Using the Results of Psychophysiological Research Conduction Using a Computer Polygraph in the Collection of Evidence in Criminal Proceedings Against the Life and Health of a Person* / D. M. Tsekhan, A. S. Murashko // *European Reforms Bulletin* scientific: scientific peer-reviewed journal. – No. 1. – Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg, 2021. P. 92-96.
11. Vittorio, M. (2020). *The Effectiveness and Future of Polygraph Testing*. *EBP Quarterly*, 5(2), September 3, 2020. University of New Haven. 64. Vrij, A. (2014). *The Protection of Innocent Suspects: A Comment of Palmatier and Rovner* (2014). *International Journal of Psychophysiology*, 95 (1), 20-21.
12. Walczyk, J., Harris, L. Duck, T., Mulay, D (2014). *A Social-Cognitive Framework for Understanding Serious Lies: Activation-Decision-Construction Action Theory*. *New Ideas in Psychology*, Vol.34, August 2014, 22-36.
13. Widacki, J. (2019). *"First Attempts at Practical Use of Instrumental Lie Detection"*. *European Polygraph*, 13(4), 203-222.